

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 37
(1059)

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2013 m. spalio 4 d. *

Kaip vis tik nepastebimai bėga laikas... Atrodo, dar vi-sai neseniai džiaugėmės, kad mūsų sumanytas Dzūkijos partizanų dainų festivalis tapo tradiciniu, vėliau tarptautiniu, o šiais metais sulaukėme ir jo kuklaus penkerių metų jubiliejaus.

zanu takais“ panoro dalyvau-ti svečiai iš Punsko, taip pat Vilniaus P. Skorinos ir Alytaus A. Ramanausko-Vanago gimnazijų moksleiviai. Įspūdingoje gamtiniu požiū-riu vietoje prie jau trečią kar-

tiems, „Atgimimo“ mokykloje buvo paruošti pietūs. Festivalio dalyviams taip pat su-teikta galimybė aplankytį Re-zistencijos ir tremties muzie-jų, kuria pasinaudojo moks-leiviai iš P. Skorinos gimnazi-

meninių kolektyvų, iš kurių tik Druskininkų tremtinių cho-ras priklauso vyresniajai kartai, visi kiti – jaunimo ansambliai iš įvairių mokyklų. Daugiau nei pusė visų ansamblių iš Druski-ninkus atvyko iš kitų miestų ir

Mūsų renginiuose retai apsilanko garbingi svečiai, todėl šių metų festivalis šiuo at-zvilgiu tapo tikrai išskirtinis – sulaukėme Seimo narių Liu-tauro Kazlavicko ir Agnės Bi-lotaitės, Kristina Miškinienė

Dainose atgijusi istorinė atmintis

Dzūkijos partizanų dainų festivalio dalyviai ir svečiai Druskininkų „Atgimimo“ mokykloje

E. Sidaravičiūtės nuotr.

Jau seniai įsitikinome, kad, norint padaryti renginius patraukliais, reikia įdėti daug juodo darbo, vengti pasikartoju-mų, stengtis sudominti daly-vius naujovėmis. Be abejo, tai nėra paprasta ir ne visuomet pavyksta.

Ruošdamiesi šių metų dainų festivaliui, nusprendėme jo dalyviams suteikti galimybę aplankytį autentiškai atstatytą partizanų bunkerį. Gamta buvo palanki šios idėjos įgyvendinimui, išaušo pui-ki rudeniška diena. Teatralizuotoje ekskursijoje „Parti-

tą šiemet atstatyto bunkerio Ratnyčios upelio šlaite svečius pasitiko beveik partiza-nų uniformomis apsirengę du jaunieji šauliai (tikrų unifor-mų dar neturime). Jie papa-sakojo atvykusiems, kaip bu-vo statomas bunkeris, kaip i-ji patekdavo, brisdami Ratnyčios upelius. Po to „partiza-nai“ pakvietė svečius susipa-zinti su bunkerio interjeru, prieš tai įspėjė, kad bunkeryje ant narų guli „žygyje per lie-tū peršalęs partizanas“ ir pra-šejo nekalbinti. Po ekskursi-jos, visiems pageidaujan-

jos. Baigiant ekskursijos te-mą, norisi pasidžiaugti, kad pageidaujančių vaidinti parti-zanus atsirado netikėtai daug.

Dalyvavę ekskursijoje, ap-lankę muziejų, pasižvalgę po kurortą, festivalio dalyviai su-sirinko „Atgimimo“ mokyklos aktų salėje, kuri buvo pil-nutėlė, o joje dominavo jauni veidai. Vien dainuojančio jaunimo susirinko daugiau kaip 160. Kai pamatai tokį vaizdą, jautiesi pakylėtas, už-simiršta visi patirti sunkumai ir rūpesčiai.

Festivalyje dalyvavo 14

rajonų. Ketvirtus metus fes-tivalyje dalyvauja P. Skorinos gimnazijos ansamblis „Lenok“ iš Vilniaus, trečius – Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos at-stovai iš Šalčininkų ir chorinės muzikos studijos „Lakštangė-lė“ dainorėliai iš Alytaus. Ant-rus metus festivalio dalyvius ir svečius savo dainomis džiugi-na Punsko Kovo 11-osios licē-jaus mišrus choras „Paše-piai“, o šiais metais i festivalio dalyvių gretas įsijungė Juozo Lukšos (Garliava) ir A. Ra-manausko-Vanago (Alytus) gimnazijų ansambliai.

atsiuntė sveikinimus per pa-dėjėjā Audronę Padegimaitę, nes pati tuo metu dalyvavo Druskininkų miesto muziejaus atidaryme. Buvo malonu, kad į festivalį atvyko ir mūsų Są-jungos valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas. Visgi labiausiai visus malonai nustebino į festivalį atvykusios Euro-pos Parlamento narės Radvilės Morkūnaitė-Mikulėnienės įtaigus sveikinimo žodis, ku-rij europarlamentarė užbaigė kelias posmaišių iš dainos apie Kalniškės mūšį.

(keliamai į 6 psl.)

Laisvės kovotojų atminimas įamžintas Gelgaudiškyje

Praėjusį savaitgalį Gelgaudiškio Šv. Kryžiaus Išaukštimo bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už buvusius politinius kalinius ir tremtinius, mirusius įkalinimo vie-tose ir tremtyje. Po šv. Mišių Gelgaudiškio kapinėse buvo šventinamas paminklinis kryžius. Šios gražios idėjos auto-riai – buvęs politinis kalinas ir tremtinys Antanas Bajerčius ir LPKTS Šakių filialo pirminkas Vilhelm Haase.

Kuklus medinis kryžius, kaip atminimo ženklas 1941–1953 metais žuvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams, buvo pastatytas 1989 metais. Tačiau laiko tėkmė mediniam atminimo simbolui nebuvo palanki ir jis šiuo metu

deramą vietą rado Gelgaudiškio bažnyčios šventoriuje.

A.Bajerčiaus ir V.Haasės sumanytas naujas kryžius skiriamais politiniams kaliniams ir tremtiniams, negrižusiems ar savo gyvybę paaukujuusiems Sibiro platybėse.

Sventinimo iškilmėse daly-vavo ir susirinkusių sveiki-nės europarlamentarė Radvi-lė Morkūnaitė-Mikulėnienė, LR Seimo narė, TS-LKD partijos Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, LPKTS Vilkaviškio filialo pirminkė Dalija Kar-kienė. Paminklinį kryžių pa-šventino kunigas Kęstutis Sprangauskas, giedojo ir dai-navo bažnyčios choras, vadovo

Prie paminklo Gelgaudiškio kapinėse plazdėjo LPKTS ir LPKTB vėliavos Rasos Duobaitės-Bumbulienės nuotr.

vaujamas Edgaro Pilypaičio, Gelgaudiškio kultūros centro direktoriaus.

LR Seimo narė V. V. Mar-gevičienė padėkojo už aktyvią veiklą ir gražią iniciatyvą pa-gerbti paaukojuosiuosius savo gyvybę už Tėvynės laisvę ir įteikė padėkas LPKTS Šakių filialo pirmininkui Vilhemui Haasei ir aktyviam bendrijos nariui Antanui Bajerčiui.

Po iškilmingo paminėjimo V. Haase pakvietė arbatos puodelio į Gelgaudiškio dva-ro rūmus. Sirdin įstrigo E.Pilypaičio pasakyti žodžiai: „Pasidalinkim duona ir var-gais... Laisviems gyventi – prigimtinė teisė“.

Audronė KAMINSKIENĖ

Spalio 12 d. (šeštadienį) Kauno sporto halėje (Perkūno al. 5, Kaune) įvyksiančio jubiliejinio Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių suvažiavimo programa:

9 val. šv. Mišios už žuvusius, mirusius buvusius politinius kalinius ir tremtinius Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje (Radvilėnų pl. 11);

Nuo **10 val.** dalyvių ir svečių atvykimas į Kauno sporto halę, registracija.

11 val. suvažiavimo atidarymas;

11.30 val. dokumentinio filmo apie 25 metų LPKTS veiklą pristatymas;

12 val. svečių sveikinimai;

12.30 val. pranešimai;

13.15 val. LPKTS Garbės pirminko regalių išeikimo ceremonija;

13.30 val. jungtinio choro šventinė programa;

14 val. valstybinio dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“ šventinis koncertas;

15 val. suvažiavimo uždarymas.

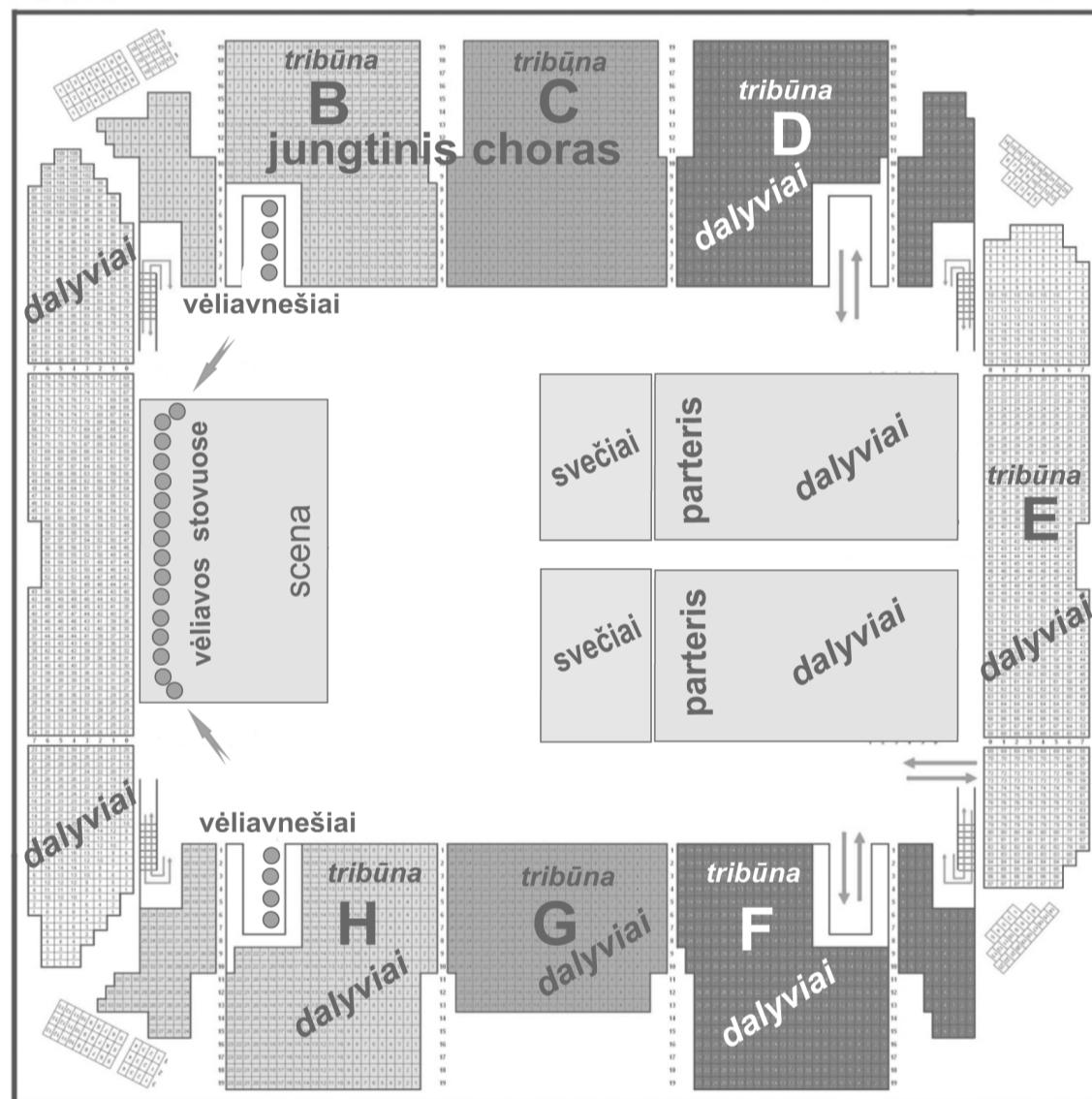
Atvažiavusieji į šventę automobilius galės pasistatyti aikštėje prie S. Dariaus ir S. Girėno paminklo (šalia sporto halės), iškart užvažia-

vę ant Parodos kalno.

Kauno sporto halėje veiks LPKTS knygynėlis, bus galima užsiprenumeruoti „Tremtinį“, veiks kavinukės, budės medikai.

I 25-mečio šventę malonai kviečiame atvykti visus buvusius politinius kalinius, tremtinius, Laisvės kovų dalyvius su šeimomis, draugais, bendraminčiais. Ypač laukame dalyvavusiųjų pirmajame buvusių tremtinių suvažiavime 1988 metais.

VĖLIAVNEŠIŲ, JUNGINTINIO CHORO, SVEČIŲ IR DALYVIŲ VIETOS KAUNO SPORTO HALĖS VIDUJE

AUTOMOBILIŲ ATVYKIMO IR PARKAVIMO SCHEMA

LPKTS 25 metų jubiliejų pasitinkant

IŠ LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS IŠTAKŲ

Tėsinys. Pradžia Nr. 33

Tėsiant retrospektivinę šį spalį 25-metį švęsančios Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos veiklos apžvalgą, aptariame 1989 ir 1990-ųjų metų „Tremtinį“, kaip ta da, taip ir dabar geriausiai atspindinti nuveiktus šios organizacijos darbus. Gilinantis i

1989 metų „Tremtinio“ klubo pareiškimus, aiškėja viena – ši organizacija buvo spartesnė už Lietuvą ir bent žingsniu éjo greičiau į valstybés atkūrimą. Tai byloja ir 1989 metų rugėjo „Tremtinyje“ publikuotas „Tremtinio“ klubo tarybos pareiškimas „130 000 vardu“: „Lietuvos respublikinis klubas „Tremtinys“ sa

vo 130 000 narių vardu atkreipia Jūsų dėmesį į tai, kad žinomas VFR vyriausybės 1984 metų pareiškimas, kuriuo „Molotovo-Ribentropo paktas“ pripažystamas negaliojančiu nuo karo pradžios momento, nepatenkina mūsų“.

Pareiškimu reikalaujama VFR vyriausybės patikslinti savo požiūri į ir pripažinti sutarti ir slaptuosius protokolus negaliojančiais nuo pasirašymo momento. Taip buvo reikalaujama pritarimo Nepriklausomos Lietuvos valstybés atkūrimui. Tai visada buvo pagrindinis tremtinių ir politinių kalinių rūpestis.

Be to, šiame „Tremtinio“ numeryje buvo spaustintas ir Sajūdžio Seimo sesijos II posėdžio pirmininkų A.Čižo ir A. Abišalos pareiškimas, iš kurio galima spręsti, kad leisti „Tremtinį“ trukdė LKP CK.

Pirmasis tremtinių suvažiavimas, pasižymėjęs dalyvių gausa, pats savaimė buvo reiškinys – pirmą kartą Sovietų sajungoje represuoti žmonės rinkosi į viešą, ne slaptą ir ne uždarą susirinkimą. Antrajame suvažiavime, kuris vyko 1989 metų spalio 21 dieną jau buvo priimta keletą svarbių politinių pareiškimus ir „Tremtinio“ klubą nutarta pavadinti Lietuvos tremtinių sajunga. Cia buvo priimtos rezoliucijos dėl stalinizmo nusikaltimų, dėl lengvatų – reikalauta nutrauktų lengvatas kariškiams, dėl šaukiamų į armiją jaunuolių likimo, dėl reabilitacinių pagalbos Druskininkuose nukentėjusiesiems nuo režimo, taip pat dėl leidybinių teisių, reikalaujant leisti spaustinti tremtinių knygas ir savaitraštį „Tremtinys“.

Šiame numeryje taip pat spaustintas svarbus Lietuvos tremtinių sajungos kreipimasis į Komunistų partiją. Be kita ko, ten raginama: „Nuo pokario metų iki šių dienų Komunistų partija atliko okupacino – administracinio aparato funkcijas, aiškiai vykdė TSKP CK užduotis“. Toks sakinyς šiandien nieko nesteabinčią, bet turint omeny, kad šis oficialus pareiškimas buvo publikuotas sovietmečiu ir dar žmonių, kurių buvimą oficijozai visada bandė nuslėpti, jis išgaudavo savo svorį ir patvirtindavo tai, kad Lietuvos tremtinių sajunga padėjo vienas jėgas Lietuvai bandant vėlapti nepriklausoma valstybę.

Vėliau Lietuvos tremtinių sajunga, kaip ir visa Lietuvos laisvėjanti tauta, émësi aktyvios rinkiminės kampanijos: į Aukščiausiąją Tarybą buvo siūlomi: Povilas Varanauskas, Audrius Butkevičius, Aleksandras Ambrazevičius, Liudvikas Simutis ir Jurgis Oksas, Birutė Nedzinskienė, Edmundas Simanaitis, Alfredas Smailys ir kiti.

1990-ųjų „Tremtinys“ yra ir kitų visuomenės grupių ruporas. 2-asis vasario numeris yra skirtas moterims ir vadinosi „Moterų skausmas – mūsų skausmas“. Šis judéjimas viešai „daugiatūkstantiniame mitinge“ išreiškė tai- kos ir ramybės nuostatas pasaulyje ir šalyje. Tai įrodo, kad Lietuvos tremtinių sajunga tėsė savo labai korektišką ir užjaučiančią veiklą. Turbūt iš šio moterų judéjimo palaikymo vėliau kilo sumanymas pagerbti Lietuvos partizanų Motinas. Darbai padaryti, bet idéjos atėjo iš pradžių, iš organizacijos ištakų. Žinoma, didžiausias džiaugsmas Lietuvos tremtinių sajungą lydėjo rinkimuose į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, kur ji delegavo net septynis delegatus.

Galiausiai balandžio mėnesio numeryje „Tremtinys“ išspaustino Aukščiausiosios Tarybos Aktą dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo: „Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba, reiksdama Tautos valią, nutaria ir iškilmingai paskelbia, kad yra atstatomas 1940 metais svetimos jėgos panaikintas Lietuvos Valstybės suverenijų galių vykdymas, ir nuo šiol Lietuva velyra nepriklausoma valstybę“.

(keliamas į 8 psl.)

Ivykiai, komentarai

Mūsų valdžios fronte nieko naujo

Kol tarptautinės svarbos ivykiai laiko prikaustę pasaulinės bendruomenės dėmesi, mūsų šalyje vyrauja sautiškas stilis, tiesa, retsykiai politinius vandenis sujudina koks nors valdančiosios koalicijos atstovo „pasiskymas“ ir staigi Prezidentės reakcija į tą nusikalbėjimą. Kartais susidaro išpūdis, kad politinių ivykių tékmé patikéta „savitakai“, apie ką dažnai kalba opozicinės TS-LKD partijos atstovai. Nors dabartiniai valdantieji stiprūs kaip niekada, nes turī konsitucinę daugumą, o opozicijos galimybės ribotos, vis dėlto jos itaka politiniams mūsų šalies ivykiam yra neginčijama. Štai kaip pastarosios savaitės politinį Lietuvos gyvenimą įvertino TS-LKD partijos vadovas Andrius Kubilius.

„Mūsų valdžios fronte nieko naujo: pagrindinis reiškinys – lēta svarbiausių projektų ir pertvarkų erozija. Nieko nedarymas, taip numarinant koki nors projektą, ar dirbtinis skandalų kėlimas, siekiant to paties, lydi daugelį svarbiausių projektų – nuo valstybinių įmonių valdymo pertvarkos iki Visagino atominės elektrinės ir Suskystintų gamtinės dujų terminalo.“

Praėjusių savaitę buvo beveik nepastebėta žinia, kad iš pareigų pasitraukė Paulius Martinkus, vadovavęs Ūkio ministerijos jaunai profesionalų komandai, kuri mūsų buvo suburta Valstybinių įmonių pertvarkai įgyvendinti. Atsistatydino ir visa tokios pertvarkos patarėjų komanda, sudaryta iš žinomiausių ir moderniausių Lietuvos verslininkų, vadovaujama ilgamečio TEO vadovo Arūno Šikštės.

Taigi Valstybinių įmonių pertvara stoja, išsivaikšto žmonės, jauni profesionalai su šia valdžia nelieka dirbti, stebime tai, ką aš pavadinčiau „Lukausko“ reiškiniu – jauni profesionalai šios valdžios arba spaudžiam, kad išeitų, arba patys išeina, neapsikentę nieko neveikimo erozijos.

Artūro Skardžiaus komisija ir pats A. Skardžius – kitas šiandieninės politikos etalonas. Mes rūpinomės, kaip pastatyti, ši koalicija – kaip „paskan-dinti“ ar „paskardinti“ terminalą, kaip tuščioje vietoje sukelti didesnį skandalą, kaip atleisti „Klaipėdos naftos“ vadovą Roką Masiulį, kaip sukelti daugiau abejonių, ar terminalas bus pastatytas, nes laivas tariamai per brangus, o paskui bus galima nustebti, kad, pavyzdžiui, sunku pasirašyti kontraktus dėl suskystintų dujų tiekimo, nes rimti tiekėjai suabejos, ar su tokia valdžia dėl dujų galima pasirašyti kontraktą. O tada bus galima su palengvėjimu, tariamai gelbėjant Lietuvą, pasirašyti ilgalaikį kontraktą maksimaliomis apimtimis su „Gazprom“. Tai yra pagrindinis „Gazprom“ siekis ir, drįstv tvirtinti, tam nepastebimai, bet nuosekliai „skardžiai“ yra ruošiamasi ir Lietuvoje.

Matome ir politinės sistemos erozijos požymį, kai vis labiau matomu šios valdžios veiklos prioritetu tam-pa karas su Prezidente – Darbo partija priešakyje, socialdemokratai iš paskos: pirmais taikiniais tampa Prezidentės skiriamas generalinis prokuroras, nuteisės Darbo partiją, rytoj, spėju, sulauks nepalankaus sa-vio veiklos ataskaitos vertinimo, ir Prezidentės skiriamas policijos generalinis komisaras, nesutinkantis būti vieninteliu kaltu dėl žiaurių nusikaltimų, sulaukia to, kad pradeda-mi svarstyti įstatymų pakeitimai, reikalingi jo pakeitimui. Valdžia nori turėti kišeninius prokurorus ir komisarus, o pakeliui dar ir parodyti Prezidentei „kas yra kas“. Todėl galų gale atsiranda iniciatyva kurti „Gedvilo komisiją“, kurios nori Darbo partija, kad galėtų tiesiogiai užsi-pulti Prezidentę.

Reikia pažymėti, kad per nepilnų pusmetį V. Uspaskichas šešis kartus lankėsi Maskvoje ar Rusijoje. Be abejo, motinos mirtis yra rimta priežas-tis, tačiau ar nėra taip, kad V. Uspas-kichas į Maskvą vyksta dažniau nei Rusijos ambasadorius yra į iškviečia-mas Maskvą. Spėju, kad Seimas tam-pa Maskvoje gaunamų instrukcijų įgy-vendinimo vieta – karai su Preziden-te, terminalo ir kitų energetikos projek-tų erozija, rezoliucių projektas, nukreiptas prieš Ukrainos sėkmę „Vilniaus Summit“. Pirmasis Seimo pirmmininko pavaduotojas V. Gapšys yra tokijų instrukcijų įgyvendintojas – pats kaitaloja Seimo darbotvarkes taip, kaip šią savaitę – nukelia savo nepasitikėjimo klausimą, įrašo pro-kuroro klausimą, staiga įtraukia Ukrainos rezoliucių klausimą ir pan. Socialdemokratai, iš kurių V. Gapšys pastaruoju metu nuolat tyčiojasi, leidžia jam tyčiotis ir iš Seimo dar-botvarkės.

Specialaus dėmesio vertas tampa Seimo Pirmininko V. Gedvilo pas-taruojų savaičių elgesys. Pagasdintas V. Gapšio, kad gali būti pakeistas, V. Gedvilas iš karto tapo radikalai-siu radikalui. To pasekmė – ir karo su Prezidente iniciatyvos, ir stulbi-nantys nušnekėjimai dėl mirties bausmės. Kyla klausimas, kaip su-stabdyti tokį nušnekėjimų sukelia-mą valstybės kompromitaciją – gal galime tiesiog paskelbti, kad Seimo Pirmininko pareiškimų nereikia ver-tinti rimtai? Tai būtų gera žinia tiems, kurie jau suvokė, kad Premjero pareiškimų, kaip žinoma, taip pat nega-lima vertinti rimtai. (...) Taigi, žvel-giant į pastaruojų savaičių reikalus ir valdžios veiklą, galima konstatuoti – ir toliau rimto valdžios darbo nebus, bus tik vis garsesnė propagandinė veiklos imitacija, ir toliau stebėsime vis gilėjančią pradėtų svarbių projek-tų ir politinės sistemos eroziją ir ma-tysime vis daugiau šios koalicijos pas-tangų kariauti su Prezidente.“

Mirties bausmė teisingumo negarantuoją ir yra nederama krikščioniškame pasaulyje

Romėnai sakydavo – masių prita-rimas reiškia prastą skonį. Tokią sen-tenciją prisiminiau ne atsitiktinai – vienas po kito šiurpinantys Lietuvą kriminaliniai nusikaltimai sukėlė ne prasmingas diskusijas „kodėl vyksta tokie nusikaltimai?“, bet riksma – „mirties!“ Tarsi mirties bausmė bū-tu tas stebuklingas balzamas, kuris išgydytų visuomenę nuo teisinės nega-lios ir nuo sovietinio palikimo mūsų teisėsaugoje.

Stodama į Europos Sąjungą Lietu-va perėmė jos vertybes, viena jų – žmogaus gyvybė yra brangintina. Štai kodėl mirties bausmė yra nederama krikščioniškame pasaulyje – kas su-grąžins žmogui gyvybę, jeigu jis bus nuteistas neteisingai, nekaltais, o mirties bausmė jam bus įvykdyta? Pavyzdžiu yra – prisiminkime skandalinę sovietmečiu Rastove siautėjusio maniako Čikatilos atvejį – iki pagaliau sugavo, buvo nuteistas ir sušaudytas su šiaisiai siaubingais nusikaltimais nieko bendra neturintis žmogus. Jei kam neaiški išsakyta mintis – patikslinsiu: ar mirties bausmės sugrąži-nimas garantuoja, kad teisėsaugos institucijos nebedarys klaidų? Kad visais atvejais, be jokių abejonių tei-sėsaugos institucijos iššiaiškins tik-ruosis nusikaltėlius, jų motyvus ir priims teisingą sprendimą? Jei kas manote, kad taip, tai norėčiau pa-klausti – o kodėl taip nėra dabar? Kas trukdo? Ar teisėjai priima vi-suomenei kartais nesuprantamus sprendimus tik todėl, kad nėra mirties bausmės? Ar nusikaltimą nar-palijantys tyrėjai į savo darbą daž-nai žiūri pro pirštus tik dėl šios prie-žasties? Ar policijos pareigūnai sa-vo pareigas kartais atlieka atsainiai todėl, kad neegzistuoja mirties bausmė?

Dar niekas iš klausimų man neat-sakė teigiamai. Tad gal čia ir reikė-tų paieškoti tikrosios priežasties, kodėl tokie šiurpūs nusikaltimai vyksta mūsų šalyje. Juk, tarkime, taksi vairuotojo nužudymo Kaišia-doryse atveju kyla klausimas, kodėl policijos patruliai nepastebėjo nuo narkotikų apsvalgiusiu besišlaistan-čiu jaunuolių anksčiau, nei jie sėdo į taksi? Kaip kodėl – ogi todėl, kad tų policininkų né kvapo netoliiese nebuvo, ką ten kvapo, kai porą eki-pažų visame rajone... (JAV gyven-stantys tautiečiai sako, kad, kur be-būtum, visada žinai, jog kilus bédai prisilaiksi pagalbos, mat nuolat zuja policijos patruliai). Arba – kodėl Pan-evėžyje ne kartą teisti tipa galėjo megau-tis laisve iki tol, kol susidorojo su atsi-tiktinai jų kelyje pasipainiojusia nelai-mingamergaite? Matyt, anksčiau jų padarytus nusikaltimus teisėjai įvertino

per švelniai ir ilgam už grotų recidyvi-tų neįkišo (kas paneigtų galimybę, kad būta suinteresuotumo – netgi jeigu tai netiesa, stereotipas „Lietuva – švoge-rių kraštas“ turi pagrindo).

Štai dar vienas pavyzdys, visuome-nėje palikęs toli gražu ne pozityvią nuomonę apie teisėsaugą – pernai gruodį Lentvaryje dingo studentas, netrukus buvo sulaikytas įtariamieji, kurie buvo priversti (juos vaizdo ka-meros užfiksavo prie bankomato tuš-tinančius studento sąskaitą) prisipažinti vėlų vakarą sumušę ir iki paskutinio siūlo apiplėšę jaunuolį. Jaunuolis buvo priverstas iš miestelio bėgti per tuo metu siautusią stiprią pūgą. Jis žuvo už kelių kilometrus nuo Lent-vario, jo kūną laukuose aptiko atsitik-tiniai žmonės... Ir ką – teismas pri-pažino, kad jie nekalti dėl jaunuolio mirties, nes, matote, jie jo nežudė! O kad sudaužė, apiplėšė ir išvijo į siaučiančią pūgą, kurioje net svei-kas, apsirengęs žmogus negalėtų iš-būti per naktį, teismui buvo nesvar-bu. Ar mirties bausmės egzistavi-mas Baudžiamajame Kodekse būtų privertęs teismą įvertinti aplinkybę, kad žmogų galima nužudyti jį įstu-miant į išgyventi neįmanomas saly-gas? Taigi, mirties bausmė neprivers teismų priimti nešališkus, objektyvius sprendimus, neprivers tyrėjų atsakin-gai išnarpalioti nusikaltimų detales, neprivers prokurorų reikalauti adek-vačios bausmė, ir nesudarys salygų policijos pareigūnams būti tarp visuo-menės nuolat, o ne tik per masinius renginius ar protestus.

Yra ir dar vienas niuansas, susijęs su reikalavimais grąžinti mirties baus-mę, beje, dar iškalbingesnis – pirmieji apie tai prabilo Seimo nariai, kurių didžiausiu nuveikti darbai téra triukšmas gatvėje ir nepaklusnumas polici-jos reikalavimams. Ir R. Pakšas pra-bilė apie tai, tarsi iš anksto žinodamas, kad tokios kalbos sukelia prieštarą tarp Lietuvos ir likusios ES. Kam to-kią prieštara naudinga?

Kaip bebūtų, mirties bausmės grą-žinimas būtų kaulas masėms, skirtas laikinam pasisotinimui, o ne teisingu-mi stiplinti. Juk protingiai būtų per-žiūrėti įstatymus, pasiremiant, pavyzdžiu, JAV praktika – juk ten nusikaltėlis gali būti nubaustas ne keliolika ar keliasdešimt, bet ir šimtą metų vir-šijančia kalėjimo bausme, susidaran-čia įvertinus ir susumavus visas nusikaltamas veikas. Pas mus – atsédė-jai dvidešimt penkerius metus, gali prašyti malonės ir išeiti į laisvę. Tai kur čia „iki gyvos galvos“?

Bet... eiti siūloma trumpiausiu ke-liu, deja, nevedančiu į geresnį teisingu-mo institucijų darbą.

Gintaras MARKEVIČIUS

Pažeminti, bet nepalaužti

Juozas Tonkūnas (1894–1968) – Dotnuvos žemės ūkio akademijos rektorius, nepriklausomos Lietuvos švietimo ministras. Jis neprisklauštė jokiai partijai, savo kasdieniniame darbe vadovavosi sąžine. Gyveno Kaune, V. Putvinskio gatvėje, planavo įsikurti Vaižganto gatvėje, kurioje 1938 metais iš Elzės Zabielskienei nusipirkė sklypą ir gavoleidimą dviejų aukštų namo statybai. 1939 metų kovo pabaigoje, baigus ministro karjerą, teko sugrįžti prie pedagoginio darbo Dotnuvoje, tad namą įsnuomavo Japonijos konsulatui, garsiajam vicekonsului Chiune (Sempo) Sugiharai su šeima, 1941 metais padėjusiam išsielbėti apie 6000 žydų.

J. Tonkūno ir jo šeimos vargai prasidėjo 1941 metų birželio 9 dieną, kai Kėdainių KGB vyr. ltn. Kuznecov pasirašė nutarimą jį areštuoti. Apkaltino, kad buvo Smetonos režimo vyriausybės narys – Švietimo ministras, jo „nusižengimus“ patvirtino vietinis liudininkas LKP narys Minkevičius su žmona. Po suėmimo traukinje atskirtas nuo šeimos, jis 1941 metų liepos 8 dieną pateko į Kraslagą

ir iki 1944 metų gegužės buvo laikomas įvairiuose Kraslago punktuose, Kansko kalėjime, Dubravlage. 1953 metais išsiustas į tremtį Altajuje.

Štai kaip pažintį su J. Tonkūnu lageryje apraše Petras Girdžiauskas (gimės 1932 metais): „Medinių tvarų traškesiu plyšojo 1951 metų sausio šaltis. Naktys giedros, dangus tamsesnis negu tėvynės, gilesnis, žvaigždės ryškesnės. Aš – devyniolikmetis katorgininkas, dvejus metus išlaikytas kalėjimo kamerose, čia laisvai galiu vaikščioti tarp barakų, kvėpuoti grynu oru. Pamatau grupelę žmonių, besikalbančių lietuviškai ir besidairančių į žvaigždėtą dangų. Prisiartintės girdžiu vieną jų aiškinantį, kaip nustatyti laiką iš žvaigždžių padėties. „Reikia mokėti, nes laikrodžių neturime (jei kas ir turėjo, tai jie atsidūrė čekistų kišenėse). Štai Grigo ratai, ten – mergele“, – aiškina ramus vyriškas balsas.

Valandos nenugirdau. Šaltis neleido ilgai gérėti žvaigždėmis. Bridome į barakus. Pasiklausės senbuvio V. Ašmenko, sužinojau, kad astronomines žinias aiškino bu-

ves Žemės ūkio akademijos rektorius ir švietimo ministras prof. Juozas Tonkūnas. Visi saké, kad profesorius mėgstajaunimą, dažnai sujuo pasikalba...“

I Lietuvą J. Tonkūnas sugrindo tik 1955 metais. Pavyko įsidiarbinti Lietuvos valstybinės selekcijos stoties agrotehnikos skyriaus vedėju. Jau 1957 metais, pataisės ir papildės savo prieškaryje išleistą knygą „Žemės dirbimas“, ją pervaadino į „Lauko bandymų metodas“ daug dirbo su studentais. Po to pasirodė ir kitos knygos. Jų vertinimo ne tik Lietuvos ar SSRS, bet ir Europos mokslininkai (vokietis prof. E. Klapas ir kt.). Dirbo kartu su prof. L. Kadžiūliu, A. Stancevičiumi, A. Vasinauskui... Tuo metu Akademijos rektoriumi dirbo Jonas Bulavas, kuris šiam žmogui jautė didelę pagarbą. J. Tonkūnas mirė 1968 metų gegužės 6 dieną, palaidotas Gėlainių kapinaitėse, Kėdainių rajone.

J. Tonkūno šeimos likimą, tremtį, jos vargus vaizdžiai apraše duktė Vida, šiuo metu gyvenanti Vilniuje.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Mano prisiminimai tikriausiai bus fragmentiški, nes į Sibirą buvau išvežta labai mažutė.

1941 metų birželio 14 dieną, kai mūsų šeimą į Sibirą ištremė iš Akademijos miestelio prie Dotnuvos, kur mes gyvenome, man buvo penkeri, o broliui Rimui – septyneri metai. Tai vyko naktį. Tėvai mūsų nežadino iki paskutinės akimirkos, kai po kratos, jau su supakuota manta reikėjo lipti į sunkvežimį, kuriuo turėjo nuvežti į Kėdainių geležinkelio stotį. Sunkvežimyje buvo ir daugiau tremiamų šeimų iš Dotnuvos. Visi tyliai sėdėjome nežinioje, ištiki šoko. Tik po daugelio metų ištėvelio pasakojimų sužinojau apie jo patirtą skausmą, kai toje mirtingoje tyloje važiuojant sunkvežimiui, aš staiga išsigandusiu balsu paklausiau: „O mano lėlė?!“ Jam suspaudė širdį, kad toks mažas vakis pajuto, jog atskiriamas nuo namų ilgam ir nebetrės savo mylimos lėlės. Girdėjau tėvelį apie tai pasakojant ne vieną kartą, ir kiekvieną syki jis nubraukdavo ašarą.

Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje vyrai buvo atskirti nuo šeimų į formuojamą kalinių ešeloną. Mes to dar nežinojome. Vėliau mama dažnai prisimindavo tą momentą, kai kareiviai netiketai liepė tėveliui išlipti į svagono. Mama stebėjosi, kokia nuojauta pastumėjo ją staiga čiupti antklodę, arbatinuką ir

perduoti tėveliui, jau beišlipančiam iš vagono. Ir kaip šie du daiktai pravertė jam ilgoje kelionėje į Sibiro taimerius!..

Nuo to momento su tėveliu nesimatėme trylika metų, o į Lietuvą likimas mums lėmė sugrįžti po keturiolikos. Du metus neturėjome jokių žinių apie tėvelį, kur jis ir ar gyvas? Vėliau sužinojome, kad jis yra Rešotų Kraslage, Krasnojarsko krašte, mūsų susirašinėjimas buvo apribotas dviem kartais per metus. Vėliau buvo leista susirašinėti dažniau, galiausiai net ir siuntinius į lagerį nusiųsti. Laiškai turėjo būti rašomi rusų kalba. Vis laukdavome atsakymo, kad sužinotume, kaip jis ten gyvena, kokia jo sveikata. Tėvelio laiškai dėl popieriaus stokos buvo rašomi ant nedidelių atraižų, labai smulkiu šriftu, beveik be tarpų tarp eilučių. Atsimenu, kaip mama stengdavosi perskaityti griežtos cenzūros užjuodintas laiškų eilutes. Matyt, tai buvo informacija apie nepriteklius, blogas gyvenimo sąlygas, darbo pobūdį ir pan. Tačiau neužjuodindavo gale laiško rašomo sakinio, kad jis gyvas, sveikas ko ir mums linki („ja živ, zdrov, čego į vam želaju“ – rus.). Tėvelis suvokė ir mūsų padėties sunkumą, ir tai jį labai slėgė. O mes džiaugėmės nors ir „apkarpytais“ jo

Kaip ir kur mes gyvenome

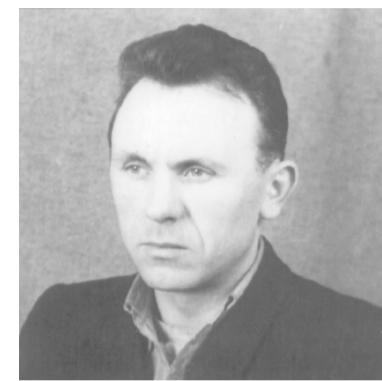
Sveikiname

Garbingo 100 metų jubiliejaus proga sveikiname buvusią politinę kalinę, Laisvės kovų dalyvę Bronislavą CHANECKIENĘ.

Linkime sveikatos, stiprybės ir Aukščiausiojo palaimos. LPKTS Jonavos filialas

* * *
Garbingo 85-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusį Tauro apygardos partizaną, karį savanorią Albiną JAŠKEVIČIU.

Linkime stiprios sveikatos, prasmingos veiklos, šviesių minčių ir ilgų gyvenimo metų. LPKTS Kauno filialas

* * *
50-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname istoriką, publicistą, LR Seimo narij, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos tarybos pirmmininką dr. Arvydą ANUŠAUSKĄ. Linkime geros sveikatos, asmeninės laimės, kūrybiinių sumanymų įgyvendinimo, sėkmingso darbo Lietuvos labui.

LPKTS valdyba,
LPKTS Kauno filialas,
„Tremtinio“ redakcija

Prisiminimai apie Sibirą

Prof. J. Tonkūnas – Žemės ūkio akademijos rektorius. Kaunas, 1932 metai

Sibire be tėvelio? Tik dabar, po ilgos įžangos, pereinu prie šios dalies. Buvome ištremti į Altajaus krašto Troicko rajoną. Kol buvo išskirstoma atvežtoji „darbo jėga“, mes (mama, brolis Rimas ir aš) su kitomis lietuvių šeimomis (šeima – tai mama su įvairaus amžiaus vaikais) buvome apgyvendinti kaimo vietovėje viename medinio namo kambaryje pas vietinę rusę. Atsimenu, kad visi miegojome ant grindų, jokių baldų kambaryje nebuvo. Iš kitų tremtinių prisiminimų žinau, kad vietiniams gyventojams ištremtieji buvo pristatomai kaip liaudies priešai, kurie neverti jokio pasigailėjimo. Mama apie tai niekada nebuvó užsiminus. Žinodama, kas ji yra iš tikrujų, dėl to daug ko „neémė į galvą“. Buvo visa linksma, optimistė, mėgavado pajuokauti.

Tačiau toje laikinoje mūsų gyvenimo vietoje aš susiraukiau tymais. Atsimenu, kaip mama išsigando, kai aš keletą dienų nieko nemaciau, nes buvo užpūliau akys, sutinė ir sulipė vokai, kurių negalėjome atplėsti net vilgydamivanđeniui. Puikiai prisimenu, kai namo šeimininkė, paprasta rusų moteris, išvirė kiaušinį ir padavė jį man. O mes nelabai ką tuo metu turėjome valgyti, tad išgirdusi iš mamos apie atneštą kiaušinį, aš taip pano-

rau jį pamatyti, kad pati praplėšiau vokus, tuo labai nudžiugindama mamą ir visus kitus. Po kiek laiko mus perkėlė į kitą gyvenvietę su keiliais mediniais namais už keturių kilometrus nuo Trojicko. Toji gyvenvietė vadinosi Kirpičiki (Plytutės – liet.). Ten buvo primityvus plėtų gamybos fabrikėlis po atviru dangumi ir galvijų odų apdirbimo cechais, nuo kurio sklidė bjaurus kvapas. Gyvenvietėje buvo ne tik kelios lietuvių, bet ir lenkų šeimos. Gana greitai susidraugavome su p. Sasnauskienės ir p. Kinčinienės šeimomis. Kiekvienoje šeimoje buvo po du vaikus, o Sasnauskienė laukėsi trečiojo. Taigi mūsų buvo devyni ir laukėme dešimtojo nario. Visi gyvenome viename kambaryje. Trys šeimai – trys mediniai gultai kambario kampuose, o ketvirtame kampe – plyta-viryklė.

Pirmasis mamos darbas buvo plėtų fabrikelyje. Jai teko karočiais į gilioje daubojėje esančią degimo krosnį gabenti iš šlapio molio suformuotas plėtas. Vežti reikėjo mediniu vienos lentos pločio takeliu. Mama dažnai prisimindavo pirmajį sunkų karutį, kurio jis neišlaikė, ir jis, ištrūkės iš jos rankų, nuriadėjo į pakalnę...

(Bus daugiau)
Vida TONKŪNAITĖ-RAMANAUSKIENĖ
Nuotrauka iš autorės asmeninio albumo

Tragedijų aidas senuose laiškuose

Pabaiga.

Pradžia Nr. 36 (1058)

Smogikų siutėjimas tėsėsi. Netrukus žmonių gyvenimus sukrėtė nekaltos aukos Skardinėje.

Vladas Adomavičius iš Stakų apylinkės Dangutiškių kaimo su Motiejumi Vyturu nuvažiavo į Džiaugį kaimą pas Aleksandrą Ulinską pirkti grėbiamosios mašinos. Ten užėjo enkavedistai apsimetėliai, kurie sakėsi esą miškiniai. Jie žadėjo sukurti gerą gyvenimą tiems, kurie jiems priatars ir palaikys.

Po šio susitikimo praėjo dvi savaitės. 1945 metų liepos 13 dieną pas ūkininką Vladą Adomavičių atvažiavo pilna mašina enkavedistų – apie dvidešimt ginkluotų vyru. Palikę mašiną miške prie Mituvos tilto, iki sodybos atėjo pėsti. Jie kalbėjo rusiškai. Šeimininkas šiek tiek mokėjo rusų kalbą ir galėjo susišnekėti, o jo žmona ne suprato apie ką atėjūnai kalba. Jie prašė parodytį kelią, kalbino Adomavičienę, kad važiuotų kartu, bet ji atsisakė. Tada išvežė Adomavičių ir jis nebesugrižo...

Tą pačią dieną, anksti ryta, į Veliuonos apylinkės Parėvų kaimą pas Joną Mockaitį atvažiavo garnizono mašina su rusų kareiviais ir stribais. Vieną stribą, Kazį Jacką, pravarde „Smakas“, Mockaitis pažino ir ištisė jam ranką pasiseikinti. Bet stribas rankos nepadavė, nesisveikino, neatšakė į klausimus, nesileido į kalbas, tik griežtai įsakė rengtis ir važiuoti su jais. Kareiviai nekreipė dėmesio į Mockaitienės maldavimus palikti vyra. Moteris buvo nėščia. Ižūliai šaipydamiesi, jie išsivežė vyra.

Ta patį rytą pas Stasių Kučinską į Veliuonos apylinkės Pakalniškių kaimą atvažiavo sovietų kareiviai su stribais. Juos atvedė stribas Lukošius. Nieko nepaaiškinė, Kučinską išsivarė. Išvežė.

Antanina Kučinskienė pagalbos nuvažiavo į Kauną pas rašytoją Petrą Cvirką. Neraudusijo namuose, keliais dienas laukė. P. Cvirkai sugrįžus pasiskundė, kad suėmė niekuo nenusikaltusį vyra ir ji nežinanti, kur šis esas. P. Cvirką ją nuramino. Paguodė, bet... vilties nebeliko...

Galiausiai visos trys moterys sužinojo, kad Birbiliškės apylinkėje, Skardinės miške eigulys Jeronimas Gudžiūnas rado tris nukautus vyrus ir palaido juos vienoje duobėje. Prieš tai iškirpės iš kiekvieno jų švarką po skiautelę.

1945 metų rugsėjo 23 dieną Mockaitienė nuskubėjo pas J. Gudžiūną. Jis parodė iškirptas drabužių skiautes, iš vienos ji atpažino, kad tai jos vyro švarko medžiaga. Važiuodama namo sutiko Adomavičienę, kuri irgi ieškojo savo vyro. Papasakojo, ką sužinojusi. Mockaitienės tėvas slapta nuvažiavo parsiesti kūno. Iškasus Mockaičio kūnas gulėjo po dviem kitais, matyt, Gudžiūnas jį pirmajį paguldė į duobę. J. Mockaičio akyse buvo įkaltos vynys. Tada dar niekas neklause, kas ir kada įvertins tokio žiaurumo pasekmes tautai?.. Mockaitienė tik nuskubėjo į Veliuoną prašyti valsčiaus pirmininko Kačiulio, kad leistų palaidoti vyra, bet šis neleido. Tada Mockaitienė kreipėsi į raštoją Petrą Cvirką. Rašytojas jai padėjo, užtarė. Rugpjūčio 25 dieną Mockaičio kūnas, dalyvaujant kunigui, buvo palaidotas Veliuonos kapinėse. Mockaitienė pagimdė sūnų, kuriam buvo lemta augt be tévo...

Sunkiai nusakomą siaubą patyrė Adomavičienė, išveldusi atkastoje duobėje savo vyro palaikus, nukirstomis rankomis ir galva. Išdarkytą kūną palaidojo Stakų kapinėse dalyvaujant kunigui.

Duobė prisipildė vandens ir pasirodė dar vienas kūnas. Savo vyro lavoną duobėje atpažino Kučinskienę. Iškelti velionį iš vandens padėjo ūkininkas Pranas Čelkonas ir eiginis Jeronimas Gudžiūnas.

Valsčiaus pirmininkas Kačiulis leido žmonai palaidoti vyro kūną paaiškinęs, jog velionis buvęs nušautas per klaidą, vietoje kito – „musikaltusio“ Kučinsko. Tik nepasakė, kuo anas prasikaltęs buvo... Palaikai palaidoti Veliuonos kapinėse.

Taip atrodė enkavedistų „veikla“ gyvenimo realybėje, bet ne NKVD dokumentuose.

Vienas už kitą baisesni įvykiai pasėjo baimę ir neviltį. Ugnies pragaras Ulinskų sodyboje... Šito neužmirš lietuvių kartų kartos.

1945 metų liepos 14 dieną į Tamošių kaimą pas apylinkės raštininką Kazį Masaitį, pravarde Kajetonas užgriuvo enkavedistų būrys. Mano tėviškėje buvo daug Masaicių, ypač Kazį. Kad žmonės juos skirtų, vadindavo pravardėmis – Kubais, Kajetonais, Kazimierėliais, Kazeliais... Su ginkluota palyda iš Veliuonos atvažiavo NKVD viršininkas Kuznecovas, jo pavaduotojas

Turabara, Kiriupinas ir valsčiaus pirmininkas Kačiulis su stribais.

Stribas Kovalenka ir trys uniformuoti vyrai atėjo į lauką, kur Kazys Masaitis, vadinas Kubuku, vežė dobilus. Suėmė jį, nuvežė pas apylinkės raštininką Kajetoną.

Naktį dengtu sunkvežimiui saugumiečiai atvažiavo pas Tamošių kaimo gyventoją Kostą Marcinką ir įsakė jam važiuoti kartu su jais. Žmona Anelė norėjo vyru iðėti maisto, bet saugumiečiai neleido. Marcinką taip pat nuvežė pas raštininką Kajetoną.

Iš Kajetono Kazį Masaitį ir Kostą Marcinką ginkluoti kareiviai pėsčiomis nuvarė į Ulinskų namus. Ulinskas jau buvo nukankintas miške. Namuose tuo laiku buvo penki žmonės: Liucija Ulinskienė, sūnus Vladas, 22 metų Padubysio mokyklos mokytojas, antras sūnus Vytautas, vos 20-ties sulaukęs, ir duktė Birutė, 13 metų moksleivė. Tuo metu pas juos gyveno ir 13-metis Albertas Montvydas; jo neturtingi tėvai prašė mokytojo Ulinsko berniuką pervašarą palaikyti šeimoje ir parengtividurinei mokyklai. Višus septynis (keturis Ulinskus, Albertą Montvydą, Kostą Marcinką ir Kazį Macaitį) suvarė į trobą ir neleido išeiti. Valsčiaus pirmininkas Kačiulis tikriausiai žinojo apie būsimą egzekuciją, nes pats ištvarto išvarė gyvulius, kad nesudegtų. Prieš audrą uždegė namus ir sudegino su septyniais žmonėmis. Šaudė į bandančiuosis iš degančio namo pro langus ar duris bėgti. Višas rytą poškėjo šūviai ir gaudė mašinų motorai.

Kaimynai, išgirdę triukšmą ir išvydę gaisrą, atbėgo arčiau Ulinskų sodybos ir pasislėpę krūmuose, viską matė. Žudė ir degino ginkluotų kareivių būrys. Uždarystieji mėgino prasilaužti pro duris iš degančio namo. Kareivai šautuvų buožėmis juos mušė ir grūdo atgal. Žmonių kančios tėsėsi tol, kol namas baigė degti. Žudikai nuėjo pas Kajetoną reikalauti pusryčių. Anele Marcinkienė, nesulaukus viro, kitą rytą kartu su Masaityte (Kubike) nuėjo į Veliuoną pas Kuznecovą, norėdama sužinoti, kur yra vyrai, kodėl negrūžo. Kuznecovas jų nepriėmė. Jo pavaduotojas Tarabara pasakė, jog vyros išsivežė sovietų saugumas, bet jie sugriš. Abi moterys grždamos namo užėjo pas Kajetonus; šeimininkai,

kai, išėjus žudikams, valgė pusryčius. Kajetonienė papasakojo, kad Ulinskynėje per naktį girdėjosi šūviai.

Tada Marcinkienė su Masaityte atbėgo prie blėstančios gaisravietės. Namas baigė degti. Skrido baisus tvaikas – aštrus syylančios mėsos kvapas. Lauke už durų rado klumpę. Pažino, jog ji Kosto Marcinkaus. Jis buvo stiprus vyras ir aišku, grūmėsi su savo žudikais. Staiga moterys išgirdo graudų verksmą ir pamatė Alberto Montvydo motiną. Verkdamā moteris sklaidė pelenus ieškodama sudegusio sūnelio palaikų. Kelias dienas ir naktis į ten raudojo rinkdama sūnaus kaulelius.

Kitą dieną po gaisro, nesulaukęs tévo ir motinos, Kosto Marcinkaus sūnus Kaziukas išėjo jų ieškoti. Jam tada buvo šešiolika. Keilyje sutiko karišką sunkvežimį, kuriamo sėdėjo valsčiaus viršininkas Kačiulis su enkavedistais. Jų buvo daugiau nei dvidešimt. Visi staiga iššoko iš sunkvežimio ir apsu-

po Kaziuką. Kačiulis émė tardyti, kas jis toks esas ir kodėl bégės? Kaziukas, pasakęs savo pavarde, paaškino, jog niekur nebégės, bet éjęs ieškoti tévo, nes tévas dar vakar išvažiavo su rusų kareiviais parodytį jiems kelio ir negrūžo. Kaziuką pasodino į mašiną ir nuvežė toliau nuo gaisravietės. Kaziukas nepastebėjo gaisravietės, nepamatė, kad ten guli sudeginti žmonės. Palaidi gyvuliai vaikščiojo aplinkui. Kačiulis nušovė dvi kiaules, sukrovė į mašiną ir nuvažiavo į Veliuoną. Apie dvi valandas Veliuonoje enkavedistai tardė Kaziuką.

Klausinėjo ar pas tévą naktimis neužeidavo ginkluoti vyrai. Po to jų paleido, įsakė ateiti trečadienį ir pasakyti, kur tévas. Eidamas namo vairinės sutiko motiną ir sužinojo, jog tévas sudegintas kartu su Ulinskais.

Žuvusiuju giminės prašė Kuznecovo, kad leistų palaidoti artimuosius, tačiau šis leidimo nedavė. Žuvusiuju giminės laidojimo slaptas.

Kazio Masaicių palaikus, kaulus ir pelenus, seserys surinko į užvalkalą. Parsinešus namo, sudėjo į karstą ir tyliai, dalyvaujant kunigui, palaidojo Juodaičiuose.

Kosto Marcinkaus apdegusius palaikus surinko ir į karstą sudėjo sūnus Kaziukas ir teta Adomaitienė. Parvažiavę namo, užkaltą karstą paslėpę gėlių darželyje. Susirinkę kaimynai pagiedojo giesmes, palaikus palaidojo Stakų kapinėse.

Ulinskų ir Alberto Montvydo palaikus susirinko ir į Stakius išsivežė Montvydo tėvai. Palaidojo Stakų kapinėse.

Dailidė Benediktas Gudžiūnas padarė karstus Ulinskų šeimai, Šveikauskui ir Džiaugiams. Dailidė už tai 1945 metų liepos 29 dieną buvo ginkluotų vyru išvestas ir sušaudytas Šauklinės miške, netoli namų. Palaidotas Stakų kapinėse. Vėliau beveik visi gyvi likę nukentėjusiuju šeimos nariai ar giminės buvo ištremti į Sibirą, perėjo sunkius tremtinį kelius.

Žudikai nebuvo nei teisiai, nei nubausti. Ar bus kada nors tarptautinis teismas, kad budelių nusikaltimus įvertintų ir net po mirties juos nuteistų?

Atsakys tik laikas. Štai kodėl niekas, nusikaltęs prieš žmoniją, nė viena nekalta auka neturi būti užmiršta.

Jau atkurtos Lietuvos neprilausomybės metais enkavedistų nužudytiems devyniolikai kankinių atminti, pastatyti du paminklai. Tamošių kaime stovi kryžius ir aukurassu lentele, kurioje užrašyta tragedijos istorija ir žuvusiuju pavardės.

Džiaugį kaime, buvusioje Ulinskų sodyboje, apdegusio ąžuolo plokštėje prikaltas kryžius ir lentelė su čia sudegusių aukų pavidėmis. Tragedijos aukas žinojo, jų varodus laiškuose surašė mokytoja Bronė Masaitytė.

Dékoju seserims Elenai Mickūnaitei ir Irenai Eimutavičienei, išsaugojusioms laikus, rašytus išvykusių tragedijų metais.

Janina SEMAŠKAITĖ

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

„Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu **prenumerata.post.lt** galite užsiprenumeruoti savaitraštį „Tremtinys“. Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Prenumeratos indeksas 0117, kaina: **1 mėn. – 8,16 Lt, 3 mėn. – 24,48 Lt, 6 mėn. – 48,96 Lt.**

Dékojame skaitytojams.

Kaliausė

Pirmą kartą aš jį pamačiau gimnazijoje: vyžos fizionomija, apsirengimėlis – nors i vyšnių kelk – né vienas žvirblis neatskris... Permečiau jį tada, menu, paniekos žvilgsniu: „Kokie velniai tave į gimnaziją atnešę?“ O retkarčiais susitikdamas ne tik mintimis pasveikindavau: „Sveiks, kaliause!“

1943 metų kovo pabaigoje mūsų tėvuką išgarbino į Konzentracijos stovyklą Štuthofe). Geheimnispolizei mulkiams aplink mūsų namą trinantis, prisieidavo retkarčiais šieno kupetose, gubose nakvoti – pas mus kadaise užė ponai, iš tolo nuo mūsų, kaip nuo vilkų, sprukdavo...

Kai spustelėjo šaltis, kur dingti? Tada aš prisiminiau už miesto, nedidelę lūšnoje, su senute motina gyvenantį kaliausę. Daug kartų iš gaidžio drąsos pasiskolinęs, galų gale pabeldžiau į jų bakūžés duris... Juk prispjaudytą vandenį visuomet tenka išgerti...

Atžangėjus kruvinajai armijai, aš vėl gimnazijoje, o kaliausė – mano geriausias draugas... Jis gerai mokėsi ir mane, amžinai moksluose šlubuojantį, visuomet paramstydavo...

Bet neužilgo kaliausė iš gimnazijos dingo! Areštavo?! Ne, ką areštuodavo, mes tuo pat sužinodavome. Apsilankiau jų trobelėje, bet senutė nieko nepasakė. Supratau – slepia...

1946-ųjų balandžio 7-oji. Ilgai lauktas pavasaris. Ledų atsikračiusi linksmai su saule čiauška Šešupė, o ant jos kranto meškerioja stribokas!

Šovinio parakas buvo šlapias. Pistono dujos pastumėjo kulką keletą milimetru i pistoleto vamzdelį – amen! Kito šovinio nepaduos... Tokie stebuklai labai retai būna... Likimas?

Stribokas, išgirdės spragtelėjimą, pamatės Petro rankoje rūkstantį pistoletą, papustė mums padus nesulapusio parako trinktelėjimais, nuo stebuko neatsikvošėjės, kaip davatkėles pasakojo, nušliaužė į bažnyčią išpažinties, bet išispaviedojės šautuvu buože žmonėms galvas vis tiek daužė...

O mums su Petru akyse mirga. Už kokių 15 kilometrų pasiutusio bėgimo, nukritome krūmuose kvapo atgauti... Išlindusius iš krūmų pasveikino visas būrys raity, besiypsancių stribokų: užsidengi rankomis galvą – kerta botkočiais per strėnas, užsiden-gi strėnas – kerta per akis... Gal strėnos būtų išlaikę, bet makaulė tikrai būtų skilusi, jeigu ne čia pat, už keleto susirietusių alksnių – iš to džiaugsmo stribai nepastebėjo – su aukštū krantu besibaranti, plačiai išsiliejanči Dovinė!

Piestu atsistojantiems arkliams vanduo buvo per šaltas, mums – karštas. Kelnės besiroglinant į kitą upės krantą, pasidarė baisiai sunkios...

Stribokams, poškinant i Dievo langus, palikę jiems atminčiai kelnes, vienomis baltukėmis nérēme į už kelioli-kos sieksnių mūsų laukiantį beržyną.

* * *

Ir štai aš, vos šešiolikmetis, su skolintomis kelnėmis žalioje girelėje. Spokso į mane apsamanoję miško broliai: „Ar nebuvo kam kailio išpertis?“

Jau trečia naktis nuo juodo Dovinės vandens neišsipagiriojės voliojuosi ant egliškių prie laužo. Petras įsimulinio pas savo seną draugą Gintarą. Manęs, tiek pas mus géręs ir valgęs, gulęs ir kélęs, autus džiovinęs – jis nemato... Žvelgiu į per debesis manęs ieškantį ménulį:

*Kas nubloškė tave į šitą krantą
Pačioj vaikystėj?
Viršūnė eglės liesdama pravirksta slanka,
Ir garbei vakaro
Plonytis dūmas žvaigždėse išnyksta...*

*O kiek praléks pavasarių
Svaininančiam klestėjime
Kol broliai duobė vienas kitam kas?*

*Tik širdį ras suakmenėjusią
Praskleidę vėl išsprogstančias šakas...*

Dieve tu mano, ryte iš tankmės išlenda mano kaliausė! Čiajus – Tauras! Priglaudė savo palapinėje, davė apklotelį, jau ne laužo pelenuose su ménuliu kalbėdamasis sapnuoju... Rodus! Spirginame ant laužo su mėsyte pasakiškai skanią bulvienę, nieko nebodami traukiame piratiškas dainas! Tauras – dainų skrynelė – nepataisomas juokdarys... Jo balsą ir dabar giri kartoja...

Dainų pritrūkus, lenktyniaudami su giltine stribokus kryžmine ugnimi krikštijame... Su Tauru, kad ir į pragarą – širdis ramiai plaka, taikantis rankos nedreba... Jo kulkos bijo, jis – mūsų siela...

Po keleto mėnesių „rojaus“ apygardos vadas Lakūnas pasiémė Taurą į stabą, o mes – kaip Grigo bitės pasimetėme...

Netrukus jis žuvo.

* * *

Tokios sielos šioje ašarų pakalnėje ilgai nesisvečiuoja: žybėli kaip kris-dama žvaigždė, kad užgesdama neužgestų... Būk palaimintas, mane sapanuose guodžiantis...

Sužinojės apie jo žūtį verkiau kaip mažas vaikas... jeigu iš akių ašaros perpus su naminuke krito, tai iš širdies – tikrai ne...

Per vėlines visuomet aplankau Taurą:

*Po églie skujomis pasislépē vaikysté
Kerte tylos...
Kas privertė mane čionai atklyst,
Ir atsiklaup ant žemės nebylios?*

*Kas privertė išklaidžiot girią
Žvėries taku?
Vainikas églie tyliai linksta
Su paukščio širdgėla kartu...*

*Tik šaltą ašarą
Man vėl į širdį mes...
Suklusęs vakaras
Iškélé krauso sklidinas taures...*

Sigitas ŠEIKIS

Dainose atgijusi istorinė atmintis

(atkelta iš 1 psl.)

Laukė ir dar viena maloni staigmena – Europos Parlamento narė Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejui padovanajo kompiuterį. Si dovana mums turi ir simbolinę reikšmę: kai subiurokratėjė kai kurių institucijų atstovai visokeriopai stengiasi muziejų numarinti, jauna politikė klo-

vojant už savo laisvę. Esame tos pačios nuomonės, todėl ja vadovaujamės ir savo veikloje, organizuodami įvairius renginius.

Džiaugdamiesi festivalio populiarumu, mes jau dabar matome problemas, kurias reikėtų spręsti, kad festivalis (beje, ir kiti renginiai) ir toliau plėstusi ir populiarėtų. Deja, šių pro-

Dainomis džiugino ir vaikai, ir suaugę

ja pamatus jo išlikimui. R. Morkūnaitė-Mikulėnienė ir L. Kazlavickas įteikė dovanėles visiems festivalyje dalyvavusiems kolektyvams.

Pastaruoju metu vis dažniau tenka išgirsti nuomonę, kad reikia nustoti veršlentį, mažiau kalbėti apie partirtas kančias, o daugiau pasakotijau-nimui apie pasiaukojimą ir drąsą, ko-

blemų sprendimas išeina užvisuomenės veiklos galimybų ribų, nes iki šiol nereglamentuotas švietimo ir kultūros įstaigų bendradarbiavimas švietėjiskoje veikloje, o mokyklose tautinio, patriotinio ugdymo renginių vis dar neturi prioritetinių reneginių statuso.

Gintautas KAZLAUSKAS

Buvusių tremtinių ir politinių kalinių chorų vadovų dėmesiui!

Spalio 12 dieną Kauno sporto haliuje įvyksiančiam jubiliejiniame Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos 25-mečio suvažiavime kartu su ansambliu „Lietuva“ dainuosime šias dainas:

„Lietuva, brangi šalele“ (m. ir ž. Vyduno),

„Aš verkiau parimus“ (m. A. Bulkauskas, ž. V. Stankienės),

„Giedudainelę“ (m. liaudies, aranžuota A. Kulikauskas, ž. A. Baranauskas),

„Tris dienas, tris naktis“ (lietuvių

liaudies daina).

Jungtinis buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras atlikis šias dainas:

„Leiskit į Tėvynę“ (m. L. Abariaus, ž. J. Margalio),

„Kritusiems Lietuvos partizanams“ (m. ir ž. A. Paulavičiaus),

„I gimtinę gržtām mes“ (m. A. Paulavičiaus, ž. B. Brazdžionio),

„Žemėj Lietuvos“ (m. ir. ž. K. Vasiliausko),

„Brangiausios spalvos“ (m. ir. ž. K. Vasiliausko).

BRANGIAUSIOS SPALVOS

muz. ir žodž. K. Vasiliausko

1. Gra - žiau - sios spal - vos tu - ri rast vie - tą sau šir - dy, o
2. Muns pa - vy - dė - jo sau - lės, ža - lios lau - kų spal vos, tik
3. Ne kar - tą ban - dė prie - šai spal - vas šias su - nai kint, bet
4. Ir jū da - bar pa - keis - ti jau nie - kam ne - va - lia, jos

šir - dy - je lie - tu - vios bran - gau - sios spal - vos trys.
ne - gai - le - jo krau - jo že - me - lei Lie - tu - vos. Gel - to - na spal - va tai sau - lė, ža -
rei - kia mū - su lais - vę, jos mū - su vē - lia - va.

lia tai lau - kų spal - va, rau - do - na tai mū - su krau - jas, kar - tu jos tai Lie - tu - va. /Gel

Kazys Bobelis

Gydytojas, Lietuvos politinės veikėjas Kazys Bobelis gimė 1923 m. kovo 4 d. Kaune, Lietuvos kariuomenės savanorio, pulkininko Jurgio Bobelio (1885–1954) šeimoje. Baigė Kauno Jono Jablonskio pradinę mokyklą ir „Aušros“ berniukų gimnaziją. 1941 m. dalyvavo tautos sukilime prieš bolševikus. Naciams likvidavus Laikinąjį Lietuvos vyriausybę, dalyvavo antinaciene jaunimo veikloje.

Studijavo mediciną Vytauto Didžiojo, Graco (Austrija), Tiubingeno (Vokietija) universitetuose, apgynė medicinos mokslo daktaro disertaciją. Tapo Čikagos Lojolos universiteto klinikinės chirurgijos profesoriumi. Vertėsi privačia medicinos praktika. Buvo daugelio JAV ir pasaulio medicinos organizacijų narys.

JAV atkūrė Lietuvos ateitininkų organizaciją ir 1949–1952 m. vadovavo Čikagos ateitininkams. 1962–1976 m. – JAV lietuvių bendruomenės tarybos narys, 1969–1979 m. – Amerikos lietuvių tarybos pirmininkas, vėliau – šios organizacijos garbės pirmininkas. 1979–1992 m. – Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK) pirmininkas. Vadovavo VLIK organizuotoms

demonstracijoms, piketams įvairiuose JAV ir pasaulio miestuose. Pristatinėdavo Lietuvos Neprisklausomybės bylą įvairiose tarptautinėse konferencijose, astovavo VLIK Pasaulio antikomunistinės lygos konferencijose Liuksemburge, Taivane, San Diege (JAV). 1983 m. VLIK iniciatyva Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, smerkiančią neteisętą Lietuvos okupaciją ir aneksiją. 1985 m. vadovavo Lietuvos delegacijai Danijoje vykusiam Kopenhagos Tribunole, kur pristatė Lietuvos kalinimą Sovietų sąjungai dėl neteisėtos Lietuvos okupacijos ir inkorporacijos. 1989 m. kartu su Sajūdžio astovais pasirašė Gotlando komunitatą, kuriame teigama, kad „visų pasaulio lietuvių gyvybinis tikslas yra neprisklausomas Lietuvos valstybės atkūrimas“.

1975–1991 m. astovavo Lietuvai visose Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijose. Buvo išrinktas Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Parlamentinės Asamblėjos viceprezidentu.

1991–2001 m. Krikščionių demokratų sąjungos valdybos pirmininkas, 2001 m. Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas.

1992 m. grįžo į Lietuvą, 1992–2004 m. buvo išrink-

Pro memoria

tas Seimo nariu. Yra paskelbęs straipsnių profesiniais, visuomeniniais ir politiniais klausimais.

Apdovanotas Šaulių sąjungos Žvaigždės ordinu, Šv. Grigaliaus Didžiojo ordinu, Švedijos Karaliaus ordinu, Vycio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu, Vytauto Didžiojo ordino Komandoro dižiuoju kryžiumi. Kaip labiausiai nusipelnęs Lietuvai ir Amerikai Amerikos lietuvis apdovanotas JAV Kongreso Ellis Island medaliu. Marijampolės garbės pilietis.

Su žmona Dalia užaugino dukteris Aldoną, Aleną ir Rūtą, sūnus Algį ir Joną.

Mirė 2013 m. rugpjūčio 30 d.

Užjaučiame šeimos narius, artimuosius.

LPKTS valdyba

Skelbimai

Spalio 5 d. (šeštadienį) 11 val. Kėdainių muzikos mokyklos salėje (Didžioji g. 43) įvyks LPKTS Kėdainių filialo narių atskaitinis rinkiminis susirinkimas – konferencija.

Registracija nuo **10 val.**

Galésite sumokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Prašome aktyviai dalyvauti.

Spalio 5 d. (šeštadienį) 11 val. Vilkaviškio parapijos salėje vyks LPKTS susirinkimas. Dalyvaus LR Seimo narys P. Saudargas su ekspedicijos į Vorkutą dalyviais. Dainuoj LPKTS Vilkaviškio filialo ansamblis „Atmintis“. Bus galima užsiprenumeruoti „Tremtinį“, įsigytį knygą, sumokėti nario mokesčių.

Maloniai kviečiame dalyvauti. Vaišės sunėtinės.

Spalio 5 d. (šeštadienį) 14 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) įvyks Albino Slavicko knygų „Kaime po liepom“ ir „Kad ašara neverktu“ pristatymas. Koncertuos moterų ansamblis „Svirbė“ (vad. A. Bareišienė).

Kviečiame dalyvauti.

Nuo spalio 1 d. Kauno rezistencijos ir tremties muziejus dirbs antradieniais–penktadieniais nuo 9 val. iki 17 val., šeštadieniais – nuo 9 val. iki 16 val.

Kviečiame apsilankyt.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbuliene

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:
tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovą, tremties ir tautos netekėjų atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Ofsetinė spauda 2 sp. lankai.

SPAUDOS,

RADIO IR

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Kaina 2 Lt

Tiražas 2600. Užs. Nr.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE**Pranutė Navalinskaitė-Kačiušienė**

1921–2013

Gimė Porijų k., Daujėnų valsč., Pasvalio r., Biržų aps. ūkininkų šeimoje. Tėvas, Lietuvos partizanų rėmėjas, 1946 m. suimtas ir nuteistas 10 m. 1947 m. mirė Komisijos lageryje. 1948 m. Pranutė su šeima išstremta į Buriatijos Mongoliją, Ulan-Ude, Verchnyj Talcai. Dirbo sunkius miško darbus. I Lietuvą grįžo 1959 m., sukūrė šeimą su politiniu kaliniu Jonu Kačiušiu. Gyveno Raseiniuose. Dirbo Raseinių rajono veterinarijos laboratorijoje.

Palaikota Raseinių miesto civilinėse kapinėse. Nuosirdžiai užjaučiame artimuosius.

Politinių kalinių, tremtinų, partizanų ir jų ainių klubo „Garsas“ pirmininkas Antanas Vizbaras

Emilija Valonytė-Zalagienė

1927–2013

Gimė Kupiškio r. Jovarų k. ūkininkų šeimoje. Augo su dvem seserimis ir broliu. Buvo partizanų ryšininkė. 1948 m. suimta, kalinta Irkutsko sr. Oziorlage, vėliau – Archangelsko sr. lageriuose. 1955 m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Panevėžyje, sukūrė šeimą. Nuo 1991 m. aktyviai dalyvavo LPKTS Panevėžio filialo veikloje.

Nuosirdžiai užjaučiame seserį ir artimuosius.

Algirdas Kamantauskas

1929–2013

Gimė Kédainių aps. Gudžiūnų valsč. Pupėnų k. Areštuotas 1950 m. Krekenavėje. Kalėjo Vilniaus KGB. Nuteistas 15 m. Kalėjo Karagandos lageriuose. 1956 m. nyuko pas išstremtus tėvus į Krasnojarsko kr. Bodaibor. Vedė tremtinę Liuciją Povilaitytę. 1957 m. grįžo į Lietuvą, dirbo sanotechniku Radviliškyje. Prasidėjus Atgimimui rūpinosi partizanų palaiķu laidojimu Radviliškio apylinkėse. Surengė dvi ekspedicijas į Karagandos lagerius, ieškojo politinių kalinių kapų.

Palaikotas Radviliškio kapinėse.

Nuosirdžiai užjaučiame vaikus, giminės ir artimuosius.

Karagandos lagerių buvę politiniai kaliniai

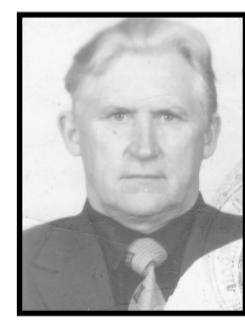
Pranciškus Voveris

1931–2013

Gimė Rekečių k., Viešnių valsč. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima buvo išstremta į Irkutsko sr. Taišetor. Sujetichos gyv. Sibire sukūrė šeimą. 1961 m. grįžo į Viešnius. Dirbo Viešnių žemės ūkio Mechanizacijos mokykloje vairuotoju instruktoriaumi. Vėliau Akmenės r. statybinėje organizacijoje vairuotoju. Užaugino sūnų ir dukterį.

Nuosirdžiai užjaučiame žmoną, vaikų šeimas ir artimuosius.

LPKTS Mažeikių filialas

Kazys Adomaitis

1933–2013

Gimė Ūkečių k., Viešnių valsč. ūkininkų šeimoje. Augo su seserimi ir broliu. 1951 m. šeima išstremta į Tomsko sr. Parabelio r. Nerezovkos k. Dirbo miško darbus. I Lietuvą grįžo 1957 m. Dirbo miške sakintoju. Šukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Palaikotas Skirsnemunės kapinėse.

Nuosirdžiai užjaučiame vaikus, vaikaičius ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Minime Tarptautinę pagyvenusių žmonių dieną

Spalio 1 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė visus šalies senjorus pasveikino Tarptautinės pagyvenusių žmonių dienos proga.

„Esate Lietuvos atmintis ir sąžinė. Būdami aktyviais visuomenės nariais padedate kurti gražesnę Lietuvą. Jūsų širdys saugo mūsų papročius ir vertybės, perduoda šį turtą vaikams ir vaikaičiams. Per Jus jaunajai kartai tampa sava mūsų tradicinė kultūra. Iš Jūsų galime

pasimokyti nuoširdaus pilietiškumo“, – sakoma šalies vadovės sveikinime.

Prezidentė pabrėžė, kad seniorai savo kantrybe, perduodama gyvenimiška patirtimi, gebėjimu paremti vieni kitus ir įveikti negandas įkvėpia aplinkinius, verčia pasitempti ir gyventi prasmingai. „Esate labai reikalingi Lietuvai“, – teigė D. Grybauskaitė.

Prezidentės spaudos tarnybos inf.

Iš Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos ištakų

(atkelta iš 2 psl.)

Tuo tarpu Estijos „neteisėtai represuotujų sajungos „Memento“ valdyba Lietuvai atsiuntė pranešimą, kad 10 tūkstančių Estijos sovietmečio represijų aukų ryžtingai pareiškė, kad palaiko mus, lietuvius, ir mūsų sieki atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Iš tiesų „Tremtinio“ klubas, vėliau – Lietuvos tremtiniių sąjunga, o dar vėliau – Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga, savo veiklos ištakose iškėlė svarbiausius uždavinius. Iš pradžių, kaip ir turėjo būti, kalbėdami draudžiamą temą, kalbėjo labai abstrakčiai. Prak-

tiškai – eilėmis. Kažkada filosofai yra atsisakę ieškoti būties – nutarė, kas nesugebės tai įvardinti ir pripažinėti, kad jautruoliai poetai yra arčiausiai būties sąvokos. Taip ir tremtiniai (visų rūšių) yra arčiausiai Lietuvos valstybės sąvokai.

Iš tiesų sunku rašyti apie tremtiniių veiklos praeitį. Kai dirbi su jais metai iš metų, semieisi iš jų stiprybės bei matai, kaip moderni šių dienų Lietuva raitosi dėl beprasmybės, labai norisi sujungti senają A. Smetonos Lietuvą, kurią neša tremtiniai, ir šių dienų tuštėjančios Lietuvos tuščius žmones.

Ingrida VĖGELYTĖ

Gyvosios istorijos pamoka

Apie žmogaus likimą galima kalbėti labai daug. Likimai yra įvairūs: vieniems skirtas ilgas gyvenimo kelias, kitiems – trumpos, vienų žmonių likimas gali būti kančiu ir ašarų nusėtas, kitų – atvirkščiai – sėkme. 1940–1990 metais Lietuvoje vykės pasipriešinimas yra labai svarbus laikotarpis kiekvienam piliečiui.

Rugsėjo 14 dieną Jonavos „Lietavos“ pagrindinės mokyklos mokiniai, Justino Vareikio progimnazijos skautai, Ralio ir Senamiesčio gimnazijų mokiniai kartu su rajono tremtiniais ir rezistentų giminėmis Jono Misiūno-Zalio Velnio dukterėčiomis Regina Bizokiene ir Nijole Merkiene, sūnėnu Aleksandru Misiūnu, generolo S. Raštikio dukterimi Marija Meilute Raštikyte-Alksniene dalyvavo respublikiniame žygije „Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais“. Kaišiadorių Partizanų koplyčioje palaiminti vyskupo, išgirdome apie kraupius partizanų ir jų šeimų likimus. Jaudin-

no šalia stovinčių dalyvių braukiamos ašaras. Skambėjo partizanų sukurtos eilės ir dainos. Juoste partizanų išgyventas akmirkas. Didžiaivomės jų ištverme ir drąsa, norėjome būti į juos panašūs. Žūties vietose degėme žvakelių ir déjome gėlių, pagerbdami Laisvės kovų dalyvius.

Žygio pabaigoje Rumšiškių liaudies buities muziejuje, prie Lapteviečių jurtos, skirtingu kartu, skirtingu patirčiu žmones vienijo meilė ir pagarba Tėvynei. Dėkojame už gyvosios istorijos pamoką. Supratome, kad be praeities nemokėsime vertinti ateities.

Ši istorijos ir pilietiškumo pamoka paskatino savo mokyklose rengti pranešimus, pristatymus apie Laisvės kovų prasmingumą. Džiugu, kad pamokose savo žiniomis, igyptomis žygio metu, galime papildyti ir mokytojus. Manome, kad į tokius žygius reikėtų pakviesi daugiau mokyklų.

Reda RIMAVIČIŪTĖ,
Jonavos „Lietavos“ pagrindinės mokyklos mokinė

Televizijos programa

spalio 7–13 d.

LRT

Pirmadienis, spalio 7 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 Visi namie (k.). 10.30 „Žinių riteriai ir damos“ (k.). 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Stilius (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienabyla dviem“ Ser. 17.00 „Kobra 11“ Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“ Ser. 19.30 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Teisėžinoti. Pertr. 22.00 „Perlas“ 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Stivas Džobsas. Ir dar šis tas“ Dok.f. 2011. JAV. 0.00 „Vienna byla dviem“ (k.). 1.15 Dėmesio centre (k.).

Antradienis, spalio 8 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Auksinis balsas“ (k.). 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienabyla dviem“ Ser. 17.00 „Kobra 11“ Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“ Ser. 19.30 Emigrantai. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Teisėžinoti. Pertr. 22.00 „Perlas“ 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Prisikėlės faras“ Ser. 0.00 „Vienna byla dviem“ (k.). 1.15 Dėmesio centre (k.).

Trečiadienis, spalio 9 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Šok“ (k.). 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Emigrantai (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dviem“ Ser. 17.00 „Kobra 11“ Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“ Ser. 19.30 Bėdų turgus. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Lietuva gali. Pertr. 22.00 „Perlas“ 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Prisikėlės faras“ Ser. 0.00 „Vienna byla dviem“ (k.). 1.15 Dėmesio centre (k.).

Ketvirtadienis, spalio 10 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Rojus Lietuvoj“ (k.). 11.00 Pinigų karta (k.). 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dviem“ Ser. 17.00 „Kobra 11“ Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“ Ser. 19.30 Klaidos kaina. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Specialius tyrimas. Pertr. 22.00 „Perlas“ 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Ant bangos keteros“ Veiksmo trileris. 1991. JAV. 1.20 „Vienna byla dviem“ (k.). 2.35 Dėmesio centre (k.).

Pentadienis, spalio 11 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Rojus Lietuvoj“ (k.). 11.00 Specialius tyrimas (k.). 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Klaidos kaina (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dviem“ Ser. 17.00 „Kobra 11“ Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“ Ser. 19.30 Klaidos kaina. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr. 22.00 „Perlas“ 23.00 Durys atsidaro. 23.30 „Detektivė King“ Ser. 0.30 „Vienna byla dviem“ (k.).

Šeštadienis, spalio 12 d.

6.00 Emigrantai (k.). 7.00 Bėdų turgus (k.). 7.45 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Linksmoji knyga. 10.30 Ryto suktinių Z. Kelmickaitė. 11.30 Septynios Kauno dienos. 12.00 „Pirmoji gyvybė“ Dok. 13.00 „Inspektorius Luisas“ Ser. 15.00 Istorijos detektyvai. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.30 „Žinių riteriai ir damos“ 19.50 Visi namie. 20.25 „Perlas“ 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr. 22.00 „Perlas“ 23.00 Durys atsidaro. 23.30 „Detektivė King“ Ser. 0.30 „Vienna byla dviem“ (k.).

Sekmadienis, spalio 13 d.

6.00 Popietė su A. Čekuoliu (k.). 6.30 Šventadienio mintys. 7.00 Ryto suktinis su Z. Kelmickaitė (k.). 8.00 Giriu horizontai. 8.30 Kaimo akademija. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 „Brolių Grimų pasakos. Erškėtė“ Ser. 11.45 Klausimėlis. lt. 12.00 „Afrika. Sachara“ Dok. 13.00 „Mis Marpl. Lavonas bibliotekoje“ Ser. 15.00 Krepšinis. LKL čempionatas. Alytaus „Dzūkija“ – Kauno „Žalgiris“ 16.00 Žinios. 16.10 Krepšinis. LKL čempionatas. Alytaus „Dzūkija“ – Kauno „Žalgiris“ 17.00 Popietė su A. Čekuoliu. 17.30 Stilius. 18.30 „Šok“ 20.30 Panorama. 20.45 Savaitė. 21.15 „Už bortą“ Rom. komedija. 1987. JAV. 23.20 „Mis Marpl. Lavonas bibliotekoje“ (k.).

LRT kultūra

Pirmadienis

8.05 „Brolių Grimų pasakos. Žąsiaganė“ Ser. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Septynios Kauno dienos. 12.00 Konkursas, Tramatulius laureatų koncertas (k.). 13.55 Laikoportretai (k.). 14.40 Šventadienio mintys. 15.10 Žiogelio legenda (k.). 16.00 „Žolės prakalbėjimas“ (k.). 16.20 Laba diena, Lietuva (k.). 17.40 Žinios (k.). 18.00 Trembita. 18.15 „Žvelė, vardu Vanda“ Krim. komedija. 1988. JAV. 20.00 Tavo kultūros kanalas. 20.50 XVIII Pažaislio muzikos festivalis. Metropolitan operos žvaigždės. 22.30 Gulbių paveikslai. Baletas „Gulbių ežeras“ ant Galvės ežero. 23.30 Panorama (k.). 0.00 LRT OPUS ORE (k.).

Antradienis

8.05 „Namelis prerijose“ Ser. 8.50 Trembita (k.). 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Durys atsidaro. 12.00 Gulbių paveikslai. Baletas „Gulbių ežeras“ (k.). 12.55 Laiko ženklai (k.). 13.45 Lietuvių dokumentika (k.). 14.45 Vilniaus vaikai (k.). 16.20 Laba diena, Lietuva (k.). 17.40 Žinios (k.). 18.00 Vilniaus albumas. 18.15 Animacija. 18.45 Lietuvos tūkstantmečio vaikai. 20.00 Septynios Kauno dienos. 20.30 Visi namie. 21.00 Lietuviškuvaikų knygų iliustruotojai. Istorija. 21.45 Posūkiai V. Gerulaičiu. 22.30 „Lemtingi metai“ Dok. 23.00 Naktinis ekspresas. 23.30 Panorama (k.). 0.00 „Stivas Džobas. Ir dar šis tas“ Dok. f. 2011. JAV. 1.00 Muzikos pasaulio žvaigždės. Pabūkim su M. K. Čiurlioniu.

Trečiadienis

8.05 „Namelis prerijose“ Ser. 8.50 Vilniaus albumas (k.). 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Naktinis ekspresas (k.). 12.00 Opera „Aida“ (k.). 14.30 Senas televizorius. Keliai ir kryžkelės. 15.00 Visi namie. 15.30 Posūkiai su V. Gerulaičiu (k.). 16.20 Laba diena, Lietuva (k.). 17.40 Žinios (k.). 18.00 Rusų gatvė. 18.15 Linksmojo knyga. 18.45 Kristupas vasaros festivalis. A. Rybakas iš Šv. Kristoforo kamerinio orkestro koncertas. 20.00 Istorijos detektyvai. 20.45 ...formatas. Poetas A. Baltakis. 21.00 Eliot Kinas. „Bekraštė istorija“ Fant. nuot. drama. 2006. Indija. D. Britanija. JAV. 23.00 Naktinis ekspresas. 23.30 Panorama (k.). 0.00 Kultūra. Kompozitorius R. Žigaitis. 0.20 Tavo kultūros kanalas (k.).

Ketvirtadienis

8.05 „Namelis prerijose“ Ser. 8.50 Vilniaus albumas (k.). 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Naktinis ekspresas (k.). 12.00 XVIII Pažaislio muzikos festivalis (k.). 13.40 Kultūros metraščiai (k.). 14.30 Legendos. Dirigentas prof. S. Sondeckis. 15.15 ...formatas (k.). 15.30 Istorijos detektyvai. 16.20 Laba diena, Lietuva (k.). 17.40 Žinios (k.). 18.00 Rusų gatvė. 18.15 Linksmojo knyga. 18.45 Kristupas vasaros festivalis. A. Rybakas iš Šv. Kristoforo kamerinio orkestro koncertas. 20.00 Istorijos detektyvai. 20.45 ...formatas. Poetas A. Baltakis. 21.00 Eliot Kinas. „Bekraštė istorija“ Fant. nuot. drama. 2006. Indija. D. Britanija. JAV. 23.00 Naktinis ekspresas. 23.30 Panorama (k.). 0.00 Eliot Kinas. „Bekraštė istorija“ (k.).

Pentadienis

8.05 „Namelis prerijose“ Ser. 8.50 Menora (k.). 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Naktinis ekspresas (k.). 12.00 Muzikų gyvai (k.). 13.35 Lietuvos tūkstantmečio vaikai. 14.40 Muzikos pasaulio žvaigždės (k.). 15.05 Lietuvių kinas trumpai (k.). 15.30 Legendos (k.). 16.20 Laba diena, Lietuva (k.). 17.40 Žinios (k.). 18.00 Vilniaus sasiuvinis. 18.15 Gustavo enciklopedija. 18.45 Lietuvių dokumentika. 19.40 Petras Kudaba (1924–2006) advokato etikos saugotojas. 20.00 Jono Meko filmų retrospektiva. 21.40 „Tiesos kryžkelės“ Dok. f. 22.40 Vakaro autografas. Dirigentas prof. S.